

OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti

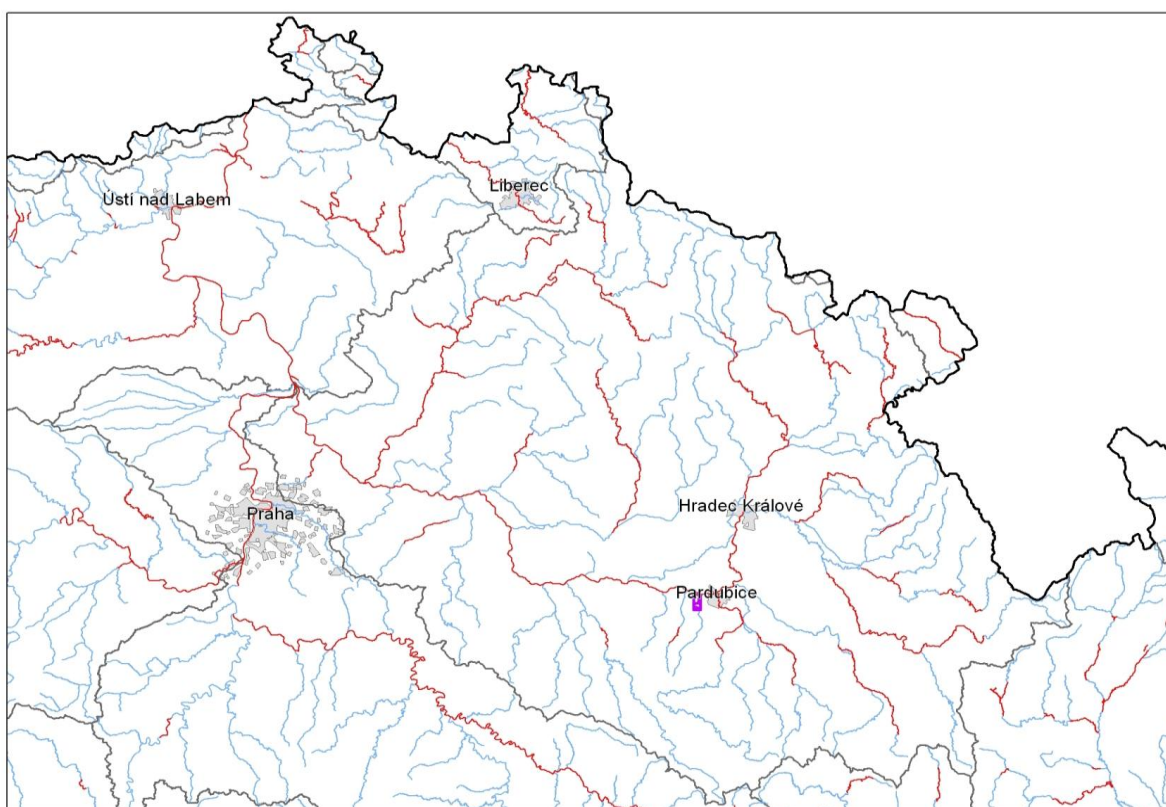
Pro vodu,
vzduch a přírodu

TVORBA MAP POVODŇOVÉHO NEBEZPEČÍ A POVODŇOVÝCH RIZIK V OBLASTI POVODÍ HORNÍHO A STŘEDNÍHO LABE A UCELENÉHO ÚSEKU DOLNÍHO LABE

DÍLČÍHO POVODÍ HORNÍHO A STŘEDNÍHO LABE

B. TECHNICKÁ ZPRÁVA – HYDRODYNAMICKÉ MODELY A MAPY POVODŇOVÉHO NEBEZPEČÍ

BYLANKA - 10100241_1 - Ř. KM 0,000 - 5,000 (PL-13)

PROSINEC 2012

OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti

Pro vodu,
vzduch a přírodu

TVORBA MAP POVODŇOVÉHO NEBEZPEČÍ A POVODŇOVÝCH RIZIK V OBLASTI POVODÍ HORNÍHO A STŘEDNÍHO LABE A UCELENÉHO ÚSEKU DOLNÍHO LABE

DÍLČÍHO POVODÍ HORNÍHO A STŘEDNÍHO LABE

B. TECHNICKÁ ZPRÁVA – HYDRODYNAMICKÉ MODELY A MAPY POVODŇOVÉHO NEBEZPEČÍ

BYLANKA - 10100241_1 - Ř. KM 0,000 - 5,000 (PL-13)

Pořizovatel:

Povodí Labe, státní podnik
Víta Nejedlého 951
Hradec Králové
500 03

Zhotovitel: sdružení „VRV + HDP + DHI“

Vodohospodářský rozvoj a výstavba a. s.
Nábřeží 4
Praha 5
150 56

Sweco Hydroprojekt a.s.
Táborská 31
Praha 4
140 16

DHI a.s.
Na Vrších 1490/5
Praha 10
100 00

OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti

Pro vodu,
vzduch a přírodu

Řešitel:

Sweco Hydroprojekt a.s.
Táborská 31
Praha 4
140 16

V PRAZE, PROSINEC 2012.

Obsah:

1	Základní údaje	8
1.1	Seznam zkratk a symbolů	8
1.2	Cíle prací	8
1.3	Předmět práce	8
1.4	Postup zpracování a metoda řešení	8
2	Popis zájmového území	10
2.1	Všeobecné údaje	10
2.2	Průběhy historických povodní (největší zaznamenané povodně)	11
3	Přehled podkladů	12
3.1	Topologická data	12
3.1.1	Vytvoření (aktualizace) DMT	12
3.1.2	Mapové podklady	12
3.1.3	Geodetické podklady	13
3.2	Hydrologická data	13
3.3	Místní šetření	13
3.4	Doplňující podklady – technické a provozní informace, zprávy, studie, dokumenty, literatura	14
3.5	Normy, zákony, vyhlášky	14
3.6	Vyhodnocení a příprava podkladů	14
4	Popis koncepčního modelu	15
4.1	Schematizace řešeného problému	15
4.2	Posouzení vlivu nestacionarity proudění	15
4.3	Způsob zadávání OP a PP	15
5	Popis numerického modelu	16
5.1	Použité programové vybavení	16
5.2	Vstupní data numerického modelu	16
5.2.1	Morfologie vodního toku a záplavového území	16
5.2.2	Drsnosti hlavního koryta a inundačních území	17
5.2.3	Hodnoty okrajových podmínek	17
5.2.4	Hodnoty počátečních podmínek	17
5.2.5	Diskuze k nejistotám a úplnosti vstupních dat	18
5.3	Popis kalibrace modelu	18
6	Výstupy z modelu	18
6.1	Záplavové čáry pro průtoky Q_5 , Q_{20} , Q_{100} a Q_{500}	24
6.2	Hloubky pro průtoky Q_5 , Q_{20} , Q_{100} a Q_{500}	24
6.3	Rychlosti pro průtoky Q_5 , Q_{20} , Q_{100} a Q_{500}	24
6.4	Zhodnocení nejistot ve výsledcích výpočtů	25

1 Základní údaje

1.1 Seznam zkratek a symbolů

Tabulka 1 – Seznam zkratek a symbolů

Zkratka	Vysvětlení
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
DMT	Digitální model terénu
S_JTSK	Souřadný systém jednotné trigonometrické sítě katastrální
Bpv	Výškový systém Balt po vyrovnání
ZÚ	Záplavová území
1D model	Matematický model jednorozměrného proudění
VÚV TGM	Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka, v.v.i.
PPO	Protipovodňová opatření
ZM-10	Základní mapa 1 : 10 000
ZABAGED®	Základní báze geografických dat – digitální topografický model
GIS	Geografický informační systém
SZU	Stanování záplavových území
AKM	Administrativní kilometráž správce vodního toku

1.2 Cíle prací

Cílem prací je vyjádření povodňového nebezpečí na základě stanovení těchto charakteristik průběhu povodně:

- hranice rozlivů,
- hloubky vody v záplavovém území,
- rychlosti proudění vody v záplavovém území.

Podstatou vyjádření povodňového nebezpečí je určení prostorového rozdělení uvedených charakteristik povodně a zpracování těchto údajů do podoby tzv. map povodňového nebezpečí. Ty slouží v dalším kroku jako podklad pro vyjádření povodňového rizika semikvantitativní metodou uvedenou v „Metodice tvorby map povodňového nebezpečí a povodňových rizik“.

1.3 Předmět práce

Předmět práce zahrnuje tyto činnosti:

- Popis postupů souvisejících se zajištěním vstupních podkladů – stávající + nové (dodatečné zaměření profilů, objektů atd.)
- Sestavení (aktualizace) hydrodynamických modelů a příslušné simulace
- Zpracování výsledků numerického modelování a vytvoření map povodňového nebezpečí (mapy rozlivů, hloubek a rychlostí).

1.4 Postup zpracování a metoda řešení

Výchozím podkladem při zajišťování vstupů pro sestavení hydraulického modelu byl dříve zpracovaný hydraulický model studie záplavového území poskytnutý pořizovatelem.

Dále podkladem bylo geodetické zaměření, které bylo poskytnuto pořizovatelem. Jedná se o zaměření Bylanky v rozsahu ústí – Morašice (řkm 0.0-17.0) z roku 2006 od firmy GEOŠRAFO s.r.o.

Po prostudování poskytnutých dat byl proveden v listopadu 2011 terénní průzkum s cílem zjistit, zda poskytnutý rozsah geodetického zaměření je aktuální a dostatečný pro hydraulické modelování anebo bude třeba provést dodatečné zaměření. V průběhu terénního průzkumu byla pořizována nová fotodokumentace všech objektů na toku a vybraných profilů. Na základě místního šetření byly označeny profily a objekty které byly následně doměřeny v dubnu 2012 firmou GEOŠRAFO s.r.o.

Od ČHMU byla objednána aktuální hydrologická data (N-leté průtoky).

Sestavení hydraulického modelu.

Na Bylance je vymezena 1 oblast s potenciálně významným povodňovým rizikem a to v rozsahu od ř.km 5 až do ř.km 0, 0 v tomto rozsahu byl sestaven hydraulický model.

Hydraulické charakteristiky proudění v zájmové oblasti toku byly simulovány matematickým modelem HEC – RAS 4.1.0 včetně jeho nadstavby pro GIS GeoRAS.

Hlavním podkladem pro generování vstupů pro HEC – RAS je digitální model terénu (DMT) ve formátu TIN. DMT zájmové oblasti byl sestaven z bodů 5G, který byl zpřesněn o vymodelované dno koryta Bylanky včetně objektů v korytě. Koryto Bylanky bylo vystaveno mocí lineární interpolace zaměřených říčních příčných profilů s akceptováním směrového vedení toku. Již zmíněná nadstavba HEC-RAS GeoRAS, která je extensí ArcGIS vytváří z digitálního modelu terénu geometrický model terénu – dojde k vytvoření 3D říční sítě s 3D souřadnicemi, které jsou pak vstupem pro hydraulický model.

Příčné profily generované z geometrického modelu terénu, byly voleny tak, aby v maximální možné míře postihovaly složitost proudění při povodni. Po importu do HEC – RAS proběhlo další upřesňování tvarů některých profilů podle poznatků z terénního průzkumu. Takto upravené profily byly dále vymezeny na aktivní a neaktivní zóny pro jednotlivé návrhové průtoky.

Drsnosti koryta jsou do řešení zahrnuty Manningovým součinitelem drsnosti n . Hodnoty lze zadávat v různých bodech příčného profilu, daná hodnota pak platí, až k bodu další změny hodnoty parametru n . Základní postup zavádí moduly průtoku pro pásy příčného profilu mezi místy změn hodnot zadávaných drsností, Z dílčích hodnot modulů průtoku získává program hodnoty modulů průtoku pro levou a pravou inundaci. Tyto hodnoty pak přičítá k modulu průtoku vlastního koryta. Rozdělení průtoků bylo počítáno v dílčích pásech jak vlastního koryta, tak i obou inundací včetně stanovení rozdělení rychlostí. Model tedy poskytne, kromě dalších hydraulických charakteristik i charakteristiky rychlostního pole v hlavním korytě i v inundacích.

Jezové objekty a spádové stupně jsou počítány jako přepad přes obecné jezové těleso se zahrnutím součinitele zatopení na základě známé úrovně dolní vody, jež vzešla z výpočtu úseku pod objektem. Mostní objekty jsou počítány až do doby zahlcení jako vlastní profil koryta, po zahlcení jsou pak počítány jako objekty skládající se z kombinace výtoku vody otvorem a přepadu přes širokou korunu – přepad vody přes mostovku. I tyto objekty jsou uvažovány se správnou úrovní dolní vody vzešlou z výpočtu spodního úseku.

V takto sestavené výpočetní trati proběhl výpočet pro zadané povodňové scénáře – Q_5 , Q_{20} , Q_{100} , Q_{500} a pomocí RAS Mapperu byly vygenerovány záplavové čáry, které vznikly průnikem vypočtené hladiny v daném příčném profilu s terénem. Rozsah záplavových území byl poté ještě upravován s přihlédnutím na skutečný možný rozliv a znalosti terénního průzkumu.

Rozsah záplavového území je stanoven dle platné vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 236/2002 Sb. pro nerovnoměrné ustálené proudění, což znamená, že nezohledňuje délku trvání povodně ani objem povodňové vlny. Proto i v místech širokých rozlivů hladina odpovídá stanovenému průtoku a tedy nezohledňují transformaci povodňové vlny, ke které může dojít.

Z dosažených výsledků byly pro všechny průtokové stavy Q_N vygenerovány:

- záplavové čáry (hranice rozlivů),
- mapy hloubek,
- mapy rychlostí,
- mapy hladin

na základě kterých byly vytvořeny mapy povodňového nebezpečí.

2 Popis zájmového území

Název toku: Bylanka

ID úseku IDVT CEVT: 10100241_1

Číslo hydrologického pořadí toku: 1-03-04-012, 1-03-04-014, 1-03-04-016/1

Úsek toku: ústí do Labe, ř. km 0,00 - 5,00 (rozsah modelu ř. km 0,000 – 5,249)

Pramen Bylanky se nachází 0,5 km SZ od obce Hrbokov, v nadmořské výšce 537 m n.m. Tok ústí do Labe v Pardubicích – Svítkově v nadmořské výšce 213 m n.m.

Podklady:

Název toku: zdroj VÚV TGM

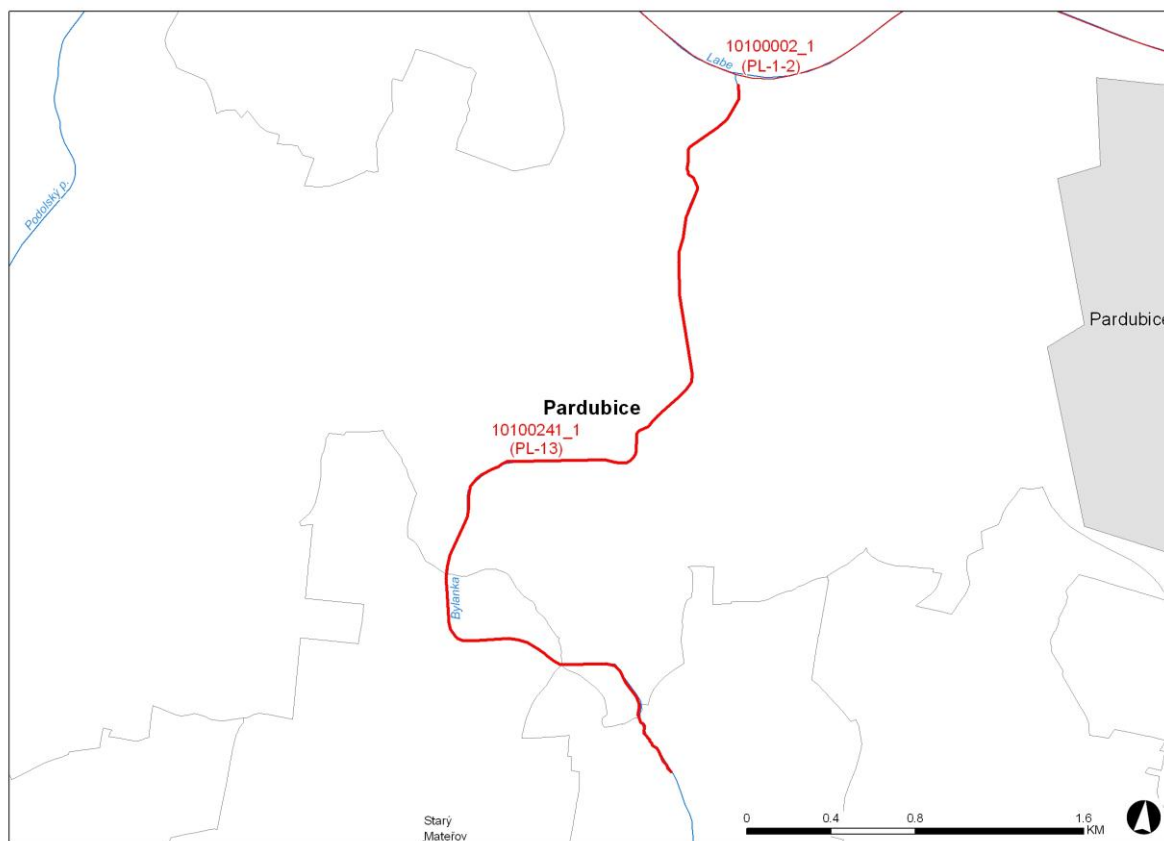
ID úseku IDVT CEVT: - zdroj Ministerstvo zemědělství

Číslo hydrologického pořadí toku: zdroj ČHMÚ

Úsek toku: zdroj Povodí Labe, státní podnik

Popis zájmového území: Vladimír Vlček. Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže. Praha Academia, 1984.

Obrázek 1 – Přehledná mapa řešeného území

2.1 Všeobecné údaje

Posuzovaný úsek Bylanky byl určen od ř.km 0,00 do ř.km 5,00 dle kilometráže poskytnuté pořizovatelem a přesně vymezen zadanými souřadnicemi S JTSK začátku a konce toku:

začátek úseku: X = -650 626.466 , Y = -1 060 735.756

konec úseku: X = -650 842.761 Y, = -1 064 227.970

Staničení uvedené ve výpočetním modelu a použité při zpracování map povodňového nebezpečí bylo v řešeném úseku přepočteno podle skutečné délky osy vodního toku. Pro tento daný úsek byl sestaven model od ř.km 0,000 až do ř.km 5,249. Rozsah modelu zohledňuje celý úsek Klešice až Heřmanův Městec.

Řešený úsek začíná nad obcí Třebosice a končí ústím Bylanky do Labe.

2.2 Průběhy historických povodní (největší zaznamenané povodně)

Nejsou k dispozici žádné záznamy o průběhu ani o dosažených vodních stavech historických povodní, protože na tomto vodním toku není automatizovaný hlásný profil.

3 Přehled podkladů

V souladu s vyhláškou č. 236/2002 Sb. byly použity pro zpracování návrhu záplavového území tyto podklady. Pravidla pro citace podkladů se řídí dle ČSN ISO 690 (01 0197).

- Základní mapy 1:10 000 – digitální, rastrové - ZAGAGED, poskytl Povodí Labe, státní podnik.
- Digitální model reliéfu České republiky 5. generace (DMR 5G), ČÚZK, 2012
- Geodetické zaměření provedené firmou Geošrafo, s.r.o. v roce 2006
- Geodetické zaměření provedené firmou Geošrafo, s.r.o. v dubnu 2012
- Hydrologická data: n-leté průtoky - ČHMÚ Hradec Králové, 2012
- Podrobný terénní průzkum zpracovatele, uskutečněný v listopadu 2011, zaměřený na zmapování stavu koryta, inundací a objektů na toku
- Vyhláška MŽP 236/2002 Sb. – o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území
- Metadata poskytnutá Zeměměřičským ústavem k aktuální verzi ZM 10

3.1 Topologická data

Topologická data jsou základním zdrojem, který je potřebný pro sestavení hydrodynamického modelu. Pomocí nich je možné popsat řešené území, sestavit digitální model terénu a vytvořit vhodnou schematizaci modelu. Jednotlivé topologické podklady jsou popsány v následujících kapitolách.

3.1.1 Vytvoření (aktualizace) DMT

Digitální model terénu byl sestaven z DMR 5G a geodetického zaměření. DMT zájmového území se skládá z DMT koryta vodního toku a DMT inundačního území. DMT koryta vodního toku bylo vymodelováno pomocí lineární interpolace zaměřených příčných profilů s akceptováním směrového vedení toku. Vytvoření a složení DMT proběhlo v softwaru společnosti ESRI v ArcGIS pomocí extenze 3D Analyst. Trojúhelníková síť (TIN) DMT se rovněž převedla na georeferencovaný TIF o velikosti pixlu 2 m x 2 m.

Všechny souřadnice DMT jsou v polohopisném systému S_JTSK a výškovém systému Bpv.

3.1.2 Mapové podklady

Pro potřeby studie byla použita Základní mapa České republiky 1:10 000 (ZM 10) aktualizovaná Zeměměřičským úřadem v roce 2011. Jedná se o nejpodrobnější základní mapu středního měřítko.

ZM 10 obsahuje polohopis, výškopis a popis. Předmětem polohopisu jsou sídla a jednotlivé objekty, komunikace, vodstvo, hranice správních jednotek a katastrálních území (včetně územně technických jednotek), hranice chráněných území, body polohového a výškového bodového pole, porost a povrch půdy. Předmětem výškopisu je terénní reliéf zobrazený vrstevnicemi a terénními stupni. Popis mapy sestává z druhového označení objektů, standardizovaného geografického názvosloví, kót vrstevnic, výškových kót, rámových a mimorámových údajů. Obsahem mapových listů je i rovinná pravoúhlá souřadnicová síť a zeměpisná síť. Předměty obsahu mapy jsou znázorněny pouze na území České republiky. Míra generalizace polohopisu je na takové úrovni, že nedochází k rozsáhlejšímu spojování jednotlivých staveb do bloků a ke zjednodušování tvarů. Mapa tak poskytuje velmi podrobnou představu o zobrazovaném území.

Data ZM 10 se stavem aktualizace v roce 2009 a dříve byly odvozovány z vektorových výstupů, které vznikaly v průběhu tvorby vizualizací ZABAGED®. Jejich rasterizací a následnou transformací do souřadnicového systému S-JTSK vznikl obraz státního území, který byl strukturovaný po listech ZM 10. Dalším zpracováním byla pořízena barevná bežešvá rastrová mapa s barevnou hloubkou 4 bit, jednotnou barevnou paletou a hustotou 400 dpi. Z důvodu nižší kvality rozlišení těchto výstupů bylo v roce 2011 přistoupeno k nahrazení těchto souborů novými rastry, které vznikly přímým odvozením z tiskových podkladů ZM 10. Tyto rastry mají barevnou hloubku 24 bit a rozlišení 800 dpi. Data ZM 10 se stavem aktualizace v roce 2010 a později jsou odvozovány přímo z postscriptových souborů nové technologické linky. Tyto soubory jsou službou aplikačního serveru rastrovány s rozlišením 800 dpi, barevnou hloubkou 8 bit a jednotnou barevnou paletou. Do doby pokrytí celého území ČR

soubory z nové technologické linky budou uživatelům poskytovány vždy obě datové sady. Tvorbu a aktualizaci ZM 10 zajišťuje Zeměměřický úřad.

ZM 10 je distribuována ve formátu TIF po segmentech bežešvé mapy – čtvercích 2x2 km, se stranami rovnoběžnými se souřadnicovými osami S-JTSK. Kromě grafického umístovacího souboru je dodáván textový umístovací soubor TFW a to pro zobrazení S-JTSK / Krovak EN. Tento soubor obsahuje souřadnici levého horního rohu umístovacího čtverce a velikost pixelu v metrech pro dané rozlišení souboru. Předané soubory TIF mají rozlišení 3149x3149 (72DPI).

Nedílnou součástí při konstruování výpočetní sítě byly v r. 2004 – 2006 aktualizované ORTOFOTOMAPY ČR – čtverce 2,5 x 2,0 km ve formátu tif, se stranami rovnoběžnými se souřadnicovými osami S-JTSK. Kromě grafického umístovacího souboru je dodáván textový umístovací soubor TFW a to pro zobrazení S-JTSK / Krovak EN. Tento soubor obsahuje souřadnici levého horního rohu umístovacího čtverce a velikost pixelu v metrech pro dané rozlišení souboru. Předané soubory TIF mají velikost 2500x2000, rozlišení 96 x 96 DPI, hloubku barev 24 bit/pixel.

3.1.3 Geodetické podklady

Pro vytvoření DMT koryta toku bylo použito geodeticky zaměřených příčných profilů, které bylo provedeno v roce 2006 firmou Geošrafo s.r.o. v úseku ústí – Morašice (řkm 0,0-17,0). Dále bylo použito doměření provedené firmou Geošrafo s.r.o. v dubnu roku 2012 již jen v řešeném úseku Bylanky.

Dalším podkladem pro tvorbu DMT, na celém řešeném úseku, bylo použito DMR 5G od ČÚZK, který představuje zobrazení přirozeného nebo lidskou činností upraveného zemského povrchu v digitálním tvaru ve formě výšek diskrétních bodů v nepravidelné trojúhelníkové síti (TIN) bodů o souřadnicích X, Y, H s úplnou střední chybou výšky 0,14 m.

Všechny souřadnice jsou v polohopisném systému S_JTSK a výškovém Bpv

3.2 Hydrologická data

Hydrologická data byla objednána v profilech uvedených v tabulce níže.

Tabulka 2 - N-leté průtoky (Q_N) v $m^3 \cdot s^{-1}$

Hydrologický profil	Datum pořízení	Říční kilometr	Q_5	Q_{20}	Q_{100}	Q_{500}	Třída přesnosti
Bylanka - ústí		0,0	16,6	27,3	42,6	61,3	III.
nad Dubankou		5,1	14,7	24,2	37,8	54,3	dopočet podle ploch povodí z profilu Bylanka - ústí

3.3 Místní šetření

Místní šetření bylo provedeno v listopadu 2011, při kterém byla pořízena aktuální fotodokumentace objektů na toku, významných částí toku, charakteru inundačního území a překážek v něm. Toto šetření bylo pro zpracovatele významné z hlediska stanovení drsnostních parametrů použitých v matematickém modelu.

Při místním šetření také proběhla kontrola stávajícího geodetického zaměření, zda nedošlo ke změně mostních objektů, jsou-li objekty zaměřené v potřebné míře pro sestavení hydraulického modelu, jestli jsou zaměřené objekty a stavby, které mohou významně ovlivňovat proudění atd. Na základě místního šetření byly určeny místa ke geodetickému doměření.

Charakter území:

Řešený úsek Bylanky začíná nad obcí Třebosice a končí ústím Bylanky do Labe.

Mezi částí Svítkov a ústím do Labe je koryto vodního toku upravené, v intravilánu obce má koryto pravidelný lichoběžníkový profil, v některých částech s opevněnými břehy. Nad obcí Svítkov, podél letiště, má koryto nadále

lichoběžníkový profil značné kapacity, břehy jsou porostlé keři a stromy. Až v horní části řešeného úseku získává koryto více přírodní charakter s hustě porostlými břehy stromy a keři.

Inundace v obci Svítkov je tvořena zejména obytnou zástavbou rodinných domů, v extravilánu nad a pod obcí potom inundaci tvoří plochy zemědělsky obhospodařované.

3.4 Doplnující podklady – technické a provozní informace, zprávy, studie, dokumenty, literatura

3.5 Normy, zákony, vyhlášky

Postupy zpracování studie byly v souladu s níže uvedenými dokumenty v jejich platném znění:

- [1] ČSN 75 0110 Vodní hospodářství – Terminologie hydrologie a hydroekologie
- [2] ČSN 75 1400 Hydrologické údaje povrchových vod.
- [3] Vyhláška MŽP 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracovávání návrhu a stanovování záplavových území.
- [4] Vyhláška č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků.

3.6 Vyhodnocení a příprava podkladů

Poskytnuté topologické a hydrologické podklady plně pokryly zájmové území.

4 Popis koncepčního modelu

Základním požadavkem na zpracování záplavových území je provádění výpočtů metodou ustáleného nerovnoměrného proudění. Pro tento typ výpočtů byl zvolen program HEC RAS 4.1.0 včetně jeho nadstavby pro ARCGIS GeoRAS.

4.1 Schematizace řešeného problému

Schéma modelu je v souladu se SZÚ jednorozměrné (1D). Vzhledem k charakteru toku, které je v extravilánech doprovázené širokými plochými inundacemi, byla schematizace provedena tak, že příčné profily byly vymezeny na aktivní a neaktivní zóny pro jednotlivé návrhové průtoky. Vzdálenost příčných řezů je nepravidelná a jejich umístění je zaměřeno primárně na charakteristická místa toku, náhlé změny profilu toku, objekty na toku apod. V místech s prizmatickým korytem nebo neměnicí se tratí je vzdálenost řezů větší, v případě objektů nebo náhlých změn tvarů koryta jsou řezy zahuštěny. Takto provedená schematizace je naprosto dostatečná a danému toku a účelu odpovídající.

Problematika řešeného území je popsána větvovým schématem, kdy laterální větev je vedena přes pravé inundační území kolem letiště. Vzhledem ke sklonitosti území dochází na začátku větve k odtoku části průtoku do jiného povodí. Dále pak na levém břehu, v místě odběrného objektu na ř.km 3,4, dochází zavlažovacím kanálem k odlehčení a k převodu vody do jiného povodí.

Vzhledem k těmto výše uvedeným skutečnostem dojde v průtokových datech k poklesu hodnot průtoků.

V těchto dvou místech je hranice zátopy přerušena a šipkou naznačeno pokračování rozlivu do jiného povodí.

4.2 Posouzení vlivu nestacionarity proudění

Vliv nestacionarity proudění je ve výpočtech zanedbán a výpočty jsou zpracovány metodou ustáleného nerovnoměrného proudění v souladu s požadavky objednatele.

4.3 Způsob zadávání OP a PP

Jedná se o výpočet nerovnoměrného ustáleného proudění v otevřeném korytě. Do výpočetního modelu se tak zadává okrajová podmínka v dolním výpočtovém profilu v podobě hladiny, v horním výpočtovém profilu v podobě průtoků. V místě významných přítoků, pro které jsou k dispozici hydrologické údaje, se zadává změna průtoků. Jiné okrajové ani počáteční podmínky výpočtu se nezadávají.

Vnitřními podmínkami jsou pak údaje o drsnostních charakteristikách a ztrátových součinitelích.

5 Popis numerického modelu

5.1 Použité programové vybavení

Výpočty byly prováděny metodou ustáleného nerovnoměrného proudění v programu HEC – RAS 4.1.0 včetně jeho nadstavby v GIS GeoRAS.

Základní verze modelu hladinového režimu v otevřených korytech HEC-RAS, (River Analysis System) je jedním z produktů, které v oblasti hydrologie a hydrauliky vyvinul Hydrologic Engineering Center US Army Corps of Engineers. V roce 2000 byl dokončen vývoj nové verze programu, do které byl zařazen model neustáleného proudění HEC-UNET, dnes již ve verzi 4.1.0. Model umožňuje řešení stromových i okružních sítí přirozených otevřených koryt včetně příčných a podélných objektů na toku. Internetová adresa pro další informace je:

<http://www.hec.usace.army.mil/software/hecras/>

Program umožňuje výpočet nerovnoměrného proudění v otevřených korytech, v ustáleném i v neustáleném režimu. Je integrovaným prostředkem, který umožňuje interaktivní provoz, obsahuje moduly hydraulické analýzy, obsluhy datové báze, vizualizaci vstupních dat i výsledků. Významné jsou jeho možnosti výpočtu objektů na toku, příčných i podélných staveb. Umožňuje numerickou simulaci stromových sítí, bifurkací a okružních říčních systémů. Jako produkt federálního rozsahu, je standardním prostředkem pro plánování, návrh a protipovodňovou ochranu ve Spojených státech.

Základní verze programu HEC-RAS je vyvinuta armádou Spojených států jako federální institucí a je volně šířena po Internetu. Nadstavba HEC-GeoRAS je rovněž volně šiřitelná.

5.2 Vstupní data numerického modelu

Hlavním podkladem pro generování vstupů pro HEC – RAS je geometrický model terénu, tj. 3D říční síť s 3D souřadnicemi, které jsou vygenerované pomocí GeoRasu z digitálního modelu terénu v TIN., podrobnější popis, viz výše.

5.2.1 Morfologie vodního toku a záplavového území

Charakter toku byl již podrobně popsán v kap. 3.3 Místní šetření.

Jezové objekty a spádové stupně jsou počítány jako přepad přes obecné jezové těleso se zahrnutím součinitele zatopení na základě známé úrovně dolní vody, jež vzešla z výpočtu úseku pod objektem. Mostní objekty jsou počítány až do doby zahlcení jako vlastní profil koryta, po zahlcení jsou pak počítány jako objekty skládající se z kombinace výtoku vody otvorem a přepadu přes širokou korunu – přepad vody přes mostovku. I tyto objekty jsou uvažovány se správnou úrovní dolní vody vzešlou z výpočtu spodního úseku. Při výpočtu se jeden objekt skládá minimálně ze dvou profilů a to profilu pod objektem, který slouží pro správné určení dolní vody těsně pod objektem a dále z profilu objektu, který je uvažován v místě jeho návodní strany, často bývají tyto profily doplněny i profilem nad objektem, který je umístěn cca 2 – 5 m nad návodní hranou objektu.

Výpis objektů na toku je uváděn ve směru po proudu a je použita administrativní kilometráž správce vodního toku. (toto staničení nesouhlasí se staničením hydraulického modelu)

AKM 4,720	cestní most-St.Máteřov I.
AKM 4,230	most vojenský u letiště I.,St.Máteřov
AKM 3,235	Pardubice, u vojenských prostorů
AKM 2,755	Pardubice- vojenský mostek
AKM 2,630	Pardubice- silnice, k vojenským prostorům
AKM 1,800	most silniční, Popkovice I.
AKM 1,785	most silniční, Popkovice II.
AKM 1,464	most dřevěný, cykl.stezka, Svítkov

AKM 1,085	most silniční, Svítkov I.
AKM 0,975	most silniční, Svítkov II.
AKM 0,740	lávka pro pěší, betonová, Svítkov
AKM 0,525	most silniční, Svítkov III.
AKM 0,445	most železniční
AKM 0,425	most polní, Svítkov

5.2.2 Drsnosti hlavního koryta a inundačních území

Drsnostní charakteristiky použité ve výpočetním modelu jsou zadány pomocí Manningova drsnostního součinitele. Hydraulické drsnosti jsou zadávány v jednotlivých příčných řezech a to v odlišných hodnotách jak pro jednotlivé části inundací, tak i pro jednotlivé části koryta, na základě již výše uvedené pořízené fotodokumentace a rekognoskace terénu. Vliv vegetace je do výpočtů zahrnut vždy v nejméně příznivé situaci, to znamená při plném vegetačním období.

Tabulka 3 - Použité drsnosti dle Manninga v korytě

Popis	n
beton	0,020 – 0,035
dlažba	0,025 – 0,045
tráva	0,035 – 0,045
keře	0,060 – 0,090

Tabulka 4 - Použité drsnosti dle Manninga v inundaci

Popis	n
silnice, chodníky – asfalt, beton	0,020 – 0,025
louky, pole	0,035 – 0,045
stromy, keře	0,060 – 0,120
hustý porost	0,120 - 0,160
zahrady s ploty, zástavba	0,160 – 0,200 nebo vypuštěné z výpočtu

5.2.3 Hodnoty okrajových podmínek

Horní okrajové podmínky tvoří N-leté průtoky v místě významných přítoků. Dolní okrajové podmínky pro jednotlivé průtokové scénáře jsou zadány hladinou, jejíž určení vychází z rovnoměrného proudění na základě známého sklonu dna.

Tabulka 5 - N-leté povodňové průtoky uvažované při hydraulickém řešení

Popis úseku	Úsek toku (ř.km)	Q ₅	Q ₂₀	Q ₁₀₀	Q ₅₀₀	Poznámka
nad Dubankou	5,249 – 4,51	14,7	24,2	37,8	54,3	
Bylanka - ústí	4,51 – 0,0	16,6	27,3	42,6	61,3	

5.2.4 Hodnoty počátečních podmínek

Dolní okrajová podmínka je ovlivněna vzdutím od řeky Labe. Hodnoty byly poskytnuty pořizovatelem, Povodím Labe, státní podnik.

Tabulka 6 – dolní okrajové podmínky

Soutok	H ₅ (m n.m.)	H ₂₀ (m n.m.)	H ₁₀₀ (m n.m.)	H ₅₀₀ (m n.m.)
Bylanka a Labe	213,51	214,41	215,25	215,98

5.2.5 Diskuze k nejistotám a úplnosti vstupních dat

Každý výpočetní model je vždy schematizací skutečnosti. Chyba výsledných vypočtených charakteristik proudění (úroveň hladin, hloubky, rychlosti) je dána superpozicí chyb dat a procesů vstupujících do celého systému. Míra nejistoty tak plyne především z chybných vstupních dat (nedostatečně popsaná topologie území a koryta, chyby v zaměření a zpracování geodetických dat, špatný odhad drsnostních charakteristik a hydraulických odporů, chyby/nejistoty v hydrologických datech).

5.3 Popis kalibrace modelu

Model nebyl kalibrován, neboť nejsou k dispozici kalibrační značky.

6 Výstupy z modelu

Hlavním výstupem z matematického modelu je psaný podélný profil, jež je zpracován pro všechny průtokové epizody a jež je hlavním nástrojem pro tvorbu záplavových čar. Psaný podélný profil kromě vypočtené úrovně hladiny obsahuje i informaci o výšce dna (nejhlubší dno) a je doplněn o poznámku, upřesňující umístění daného příčného řezu.

Tabulka 7 – Psaný podélný profil

Staničení [km]	Úroveň dna [m n.m.]	Q ₅ [m³/s]	H ₅ [m n.m.]	Q ₂₀ [m³/s]	H ₂₀ [m n.m.]	Q ₁₀₀ [m³/s]	H ₁₀₀ [m n.m.]	Q ₅₀₀ [m³/s]	H ₅₀₀ [m n.m.]	Poznámka
0,023	212,58	9,04	213,58	16,98	214,41	21,80	215,24	25,63	215,98	
0,225	213,26	9,04	214,71	16,98	214,98	21,80	215,40	25,63	216,03	
0,239	213,39	9,04	214,71	16,98	214,99	21,80	215,40	25,63	216,03	
0,241	213,39	9,04	214,69	16,98	214,99	21,80	215,40	25,63	216,03	
0,243										jez stavidlový s man. lávkou, Svítkov, jev_ID: 400129993, AKM: 0,200 (F1)
0,243	213,39	9,04	214,72	16,98	215,02	21,80	215,40	25,63	216,03	
0,255	213,42	9,04	214,88	16,98	215,09	21,80	215,41	25,63	216,03	
0,413	214,24	9,04	215,89	16,98	216,06	21,80	216,21	25,63	216,23	
0,417										most polní, Svítkov, jev_ID: 400130013, AKM: 0,425 (F2)
0,417	214,24	9,04	215,91	16,98	216,23	21,80	216,31	25,63	216,35	
0,425	214,17	9,04	216,00	16,98	216,25	21,80	216,32	25,63	216,36	
0,439	214,54	9,04	216,02	16,98	216,27	21,80	216,36	25,63	216,38	
0,451										most železniční, jev_ID: 400130033, AKM: 0,445 (F3)
0,451	214,54	9,04	216,05	16,98	216,34	21,80	216,46	25,63	216,52	
0,503	214,62	9,04	216,14	16,98	216,49	21,80	216,65	25,63	216,75	
0,515	214,79	9,04	216,17	16,98	216,52	21,80	216,67	25,63	216,76	
0,525										most silniční, Svítkov III., jev_ID: 400130055, AKM: 0,525 (F4,5)
0,525	214,79	9,04	216,21	16,98	216,60	21,80	216,91	25,63	217,31	
0,554	214,91	9,04	216,32	16,98	216,86	21,80	217,19	25,63	217,43	
0,726	215,49	9,04	216,86	16,98	217,20	21,80	217,39	25,63	217,57	
0,740	215,72	9,04	216,90	16,98	217,24	21,80	217,42	25,63	217,59	
0,741										lávka pro pěší, betonová, Svítkov, jev_ID: 4001130056,

Staničení [km]	Úroveň dna [m n.m.]	Q ₅ [m ³ /s]	H ₅ [m n.m.]	Q ₂₀ [m ³ /s]	H ₂₀ [m n.m.]	Q ₁₀₀ [m ³ /s]	H ₁₀₀ [m n.m.]	Q ₅₀₀ [m ³ /s]	H ₅₀₀ [m n.m.]	Poznámka
										AKM: 0,740 (F6)
0,742	215,72	9,04	216,88	16,98	217,20	21,80	217,39	25,63	217,57	
0,846	216,00	9,04	217,33	16,98	217,72	21,80	217,87	25,63	217,98	
0,888	216,69	9,04	217,48	16,98	217,91	21,80	218,11	25,63	218,25	
0,894										bývalý jez, nyní stupeň s propustí, jev_ID: 4001130057, AKM: 0,880 (F7,8)
0,894	218,00	9,04	218,87	16,98	219,05	21,80	219,12	25,63	219,16	
0,976	218,01	9,04	219,29	16,98	219,59	21,80	219,72	25,63	219,80	
0,980	218,08	9,04	219,32	16,98	219,66	21,80	219,82	25,63	219,93	
0,988										most silniční, Svítkov II., jev_ID: 4001130061, AKM: 0,975 (F9)
0,988	218,08	9,04	219,35	16,98	219,74	21,80	219,93	25,63	220,08	
1,004	217,99	9,04	219,38	16,98	219,79	21,80	219,98	25,63	220,13	
1,094	218,25	9,04	219,58	16,98	220,07	21,80	220,25	25,63	220,35	
1,112										most silniční, Svítkov I., jev_ID: 400130073, AKM: 1,085 (F10)
1,112	218,45	9,04	219,61	16,98	220,24	21,80	220,51	25,63	220,65	
1,120	218,40	9,04	219,65	16,98	220,28	21,80	220,52	25,63	220,66	
1,230	218,67	9,04	219,98	16,98	220,46	21,80	220,66	25,63	220,77	
1,309	218,67	9,04	220,17	16,98	220,52	21,80	220,70	25,63	220,80	
1,438	219,00	9,04	220,57	16,98	220,77	21,80	220,82	25,63	220,88	
1,454	219,14	9,04	220,62	16,98	220,85	21,80	220,92	25,63	220,96	
1,458										most dřevěný, cyklostezka Svítkov, jev_ID: 400165805, AKM: 1,464 (F11)
1,458	219,14	9,04	220,64	16,98	220,89	21,80	220,99	25,63	221,06	
1,600	219,41	9,04	221,13	16,98	221,56	21,80	221,68	25,63	221,77	

Staničení [km]	Úroveň dna [m n.m.]	Q ₅ [m ³ /s]	H ₅ [m n.m.]	Q ₂₀ [m ³ /s]	H ₂₀ [m n.m.]	Q ₁₀₀ [m ³ /s]	H ₁₀₀ [m n.m.]	Q ₅₀₀ [m ³ /s]	H ₅₀₀ [m n.m.]	Poznámka
1,790	220,22	9,04	221,70	16,98	222,10	21,80	222,17	25,63	222,20	
1,803	220,45	9,04	221,75	16,98	222,16	21,80	222,26	25,63	222,33	
1,816										most silniční, Popkovice II, jev_ID: 400130094, AKM: 1,785 (F12)
1,816	220,45	9,04	221,79	16,98	222,21	21,80	222,32	25,63	222,40	
1,823	220,57	9,04	221,80	16,98	222,21	21,80	222,33	25,63	222,40	
1,830										most silniční, Popkovice I, jev_ID: 400130095, AKM: 1,800 (F13)
1,830	220,57	9,04	221,87	16,98	222,33	21,80	222,51	25,63	222,65	
1,868	220,63	8,88	222,10	10,33	222,69	11,66	222,96	13,26	223,18	
2,047	221,12	8,88	222,55	10,33	222,87	11,66	223,09	13,26	223,27	
2,057	221,14	8,88	222,56	10,33	222,87	11,66	223,09	13,26	223,27	
2,237	221,14	8,88	222,87	10,33	223,10	11,66	223,25	13,26	223,40	
2,239	221,17	8,88	222,87	10,33	223,10	11,66	223,25	13,26	223,40	
2,489	221,20	8,88	223,21	10,33	223,39	11,66	223,52	13,26	223,66	
2,497	221,54	8,88	223,22	10,33	223,39	11,66	223,53	13,26	223,67	
2,657	221,98	8,88	223,45	10,33	223,61	11,66	223,73	13,26	223,87	
2,667										Pardubice- silnice, k vojenským prostorům, jev_ID: 400130153, AKM: 2,630 (F14)
2,667	221,86	8,88	223,46	10,33	223,61	11,66	223,73	13,26	223,86	
2,675	222,05	8,88	223,47	10,33	223,62	11,66	223,74	13,26	223,88	
2,740	221,90	8,88	223,67	10,33	223,80	11,66	223,91	13,26	224,04	
2,788	221,96	8,88	223,74	10,33	223,88	11,66	223,99	13,26	224,12	
2,887	222,46	8,88	223,85	10,33	223,99	11,66	224,09	13,26	224,22	
2,974	222,24	8,88	223,93	10,33	224,05	11,66	224,15	13,26	224,28	

Staničení [km]	Úroveň dna [m n.m.]	Q ₅ [m ³ /s]	H ₅ [m n.m.]	Q ₂₀ [m ³ /s]	H ₂₀ [m n.m.]	Q ₁₀₀ [m ³ /s]	H ₁₀₀ [m n.m.]	Q ₅₀₀ [m ³ /s]	H ₅₀₀ [m n.m.]	Poznámka
3,113	222,49	8,88	224,06	10,33	224,17	11,66	224,27	13,26	224,38	
3,233	222,80	8,88	224,25	10,33	224,36	11,66	224,45	13,26	224,56	
3,273										Čívická svodnice, odběr
3,277	222,91	16,44	224,30	19,74	224,40	23,62	224,50	29,18	224,60	
3,344	222,99	16,44	224,46	19,74	224,56	23,62	224,66	29,18	224,77	
3,467	223,07	16,44	224,84	19,74	224,95	23,62	225,07	29,18	225,21	
3,555	223,27	16,44	225,04	19,74	225,16	23,62	225,28	29,18	225,43	
3,575										Pardubice, u vojenských prostorů, jev_ID: 400130153, AKM: 3,235 (F16)
3,575	223,27	16,44	225,20	19,74	225,33	23,62	225,47	29,18	225,64	
3,579	223,27	16,44	225,22	19,74	225,35	23,62	225,49	29,18	225,66	
3,749	223,55	16,44	225,82	19,74	225,95	23,62	226,09	29,18	226,26	
4,013	223,86	16,44	226,05	19,74	226,17	23,62	226,29	29,18	226,45	
4,229	224,46	16,44	226,18	19,74	226,29	23,62	226,41	29,18	226,56	
4,237	224,29	16,44	226,16	19,74	226,27	23,62	226,38	29,18	226,53	
4,245										most vojenský u letiště I., St. Máteřov, jev_ID: 400130154, AKM: 4,230 (F17)
4,245	224,29	16,44	226,48	19,74	226,63	23,62	226,73	29,18	226,85	
4,510	224,48	16,44	226,68	19,74	226,83	23,62	226,95	29,18	227,10	
4,745	224,01	14,55	226,76	16,64	226,89	18,78	227,02	22,22	227,17	
4,751	224,80	14,55	226,76	16,64	226,88	18,78	226,97	22,22	227,10	
4,756										cestní most-St. Máteřov I., jev_ID: 400130155, AKM: 4,720 (F18)
4,757	224,80	14,55	226,81	16,64	226,97	18,78	227,14	22,22	227,37	
4,800	225,00	14,55	227,04	16,64	227,21	18,78	227,34	22,22	227,45	

Staničení [km]	Úroveň dna [m n.m.]	Q ₅ [m ³ /s]	H ₅ [m n.m.]	Q ₂₀ [m ³ /s]	H ₂₀ [m n.m.]	Q ₁₀₀ [m ³ /s]	H ₁₀₀ [m n.m.]	Q ₅₀₀ [m ³ /s]	H ₅₀₀ [m n.m.]	Poznámka
4,864	225,02	14,55	227,11	16,64	227,26	18,78	227,40	22,22	227,51	
4,881	225,04	14,61	227,11	19,89	227,27	26,61	227,40	35,02	227,51	
4,900	225,09	14,70	227,12	23,65	227,27	35,52	227,40	49,47	227,51	
4,917	225,13	14,70	227,13	24,20	227,28	37,80	227,41	54,30	227,53	
4,986	225,26	14,70	227,18	24,20	227,33	37,80	227,47	54,30	227,60	
5,035	225,49	14,70	227,25	24,20	227,38	37,80	227,53	54,30	227,67	
5,249	225,77	14,70	227,68	24,20	227,88	37,80	228,05	54,30	228,19	

6.1 Záplavové čáry pro průtoky Q_5 , Q_{20} , Q_{100} a Q_{500}

Z vypočítaných úrovní hladiny v jednotlivých profilech byl interpretován průběh záplavové čáry. Z tohoto znázornění a z průběhu hladin v podélném profilu je patrný rozsah zatápných ploch a objektů. Dále se tímto způsobem zjistí překážky průtoku, které působí patrné vzdutí hladiny, jejichž odstraněním nebo rekonstrukcí je možno rozsah zátop redukovat.

Záplavové čáry jsou vyneseny na podkladě rastrové Základní mapy ČR v měřítku 1:10 000. Zakreslení záplavových čar, zejména mimo zaměřené příčné profily, zahrnuje nepřesnosti použité mapy. Snahou vylidminovat nepřesnosti je užití bodového pole z DMT mimo zaměřené příčné profily. Při posouzení konkrétního místa je tedy rozhodující kóta hladiny odvozená z podélného profilu a skutečná nadmořská výška terénu posuzovaného místa.

Při aplikaci výsledků výpočtu je nutno si uvědomit, že přírodní třírozměrný v čase proměnný děj je popisován stacionárním jednorozměrným matematickým výpočtem s použitím mnoha zjednodušujících předpokladů a odhadů. Přesnost výpočtu je limitována zejména hustotou příčných profilů použitých k výpočtu a odhadem drsnostního součinitele.

Hodnoty úrovně hladin získané interpolací mezi jednotlivými výpočtovými příčnými profily nemusí odpovídat skutečnosti.

Nejsou zde postiženy jevy běžně se vyskytující při povodních - hladina v inundaci nemusí být v jednom příčném profilu stejná jako v korytě, v obloucích dochází k příčnému převýšení hladiny, hladina je rozvlněná, atd.

Výpočet je proveden pro ideální stav koryta. Není započítáno ucpání průtočného profilu plaveným materiálem, které hrozí zejména v mostních profilech. Vliv na proudění má i sezónní stav vegetačního pokryvu, při výpočtu bylo uvažováno s vegetací v plném vegetačním období.

Výsledky tohoto výpočtu nejsou neměnné. Může dojít ke změnám vlivem zpřesnění topografických podkladů, změny hydrologických údajů, použitím přesnějších výpočetních modelů, nebo vlivem změn v průtočném profilu toku.

Analýzou průniku maximálního rozlivu (při průtoku Q_{500}) a správních území byly zajištěny informace o následujících dotčených správních územích obcí uvedené v následující tabulce.

Tabulka 8 – Dotčené správní území obcí maximálním rozlivem

Kód ORP	Název ORP	Kód ICOB	Název obce
5309	Pardubice	575739	Starý Mateřov
		572985	Třebosice
		555134	Pardubice

6.2 Hloubky pro průtoky Q_5 , Q_{20} , Q_{100} a Q_{500}

Určení hloubek pro jednotlivé povodňové scénáře je provedeno v HEC-RAS pomocí nadstavby GeoRAS, která je extensí ArcGIS. Hloubka je vypočtena jako rozdíl digitálního modelu hladiny a digitálního modelu terénu. Výsledkem je rastr hloubek o velikosti pixelu 2 m x 2 m. Mapa hloubek se následně ořízne záplavovou čarou pro daný scénář.

6.3 Rychlosti pro průtoky Q_5 , Q_{20} , Q_{100} a Q_{500}

Při výpočtu nerovnoměrného proudění byly z výpočetního programu HEC-RAS exportovány pro jednotlivé profily a jednotlivé průtokové epizody průměrné průřezové rychlosti pro koryto a pravou a levou inundaci. Takto získané hodnoty rychlostí pak byly v GIS přiřazeny jako bodová informace daného příčného řezu.

6.4 Zhodnocení nejistot ve výsledcích výpočtů

Jak bylo uvedeno výše, výpočetní model 1D je vždy schematizací skutečnosti. Hlavní míra nejistoty však neplyne ze špatného odhadu drsnostních charakteristik, nebo nedostatečně popsané topologie území a koryta, ale ze vstupních průtokových dat, jejichž přesnost je nezdědka v rozmezí $\pm 40 - 60\%$ dle uvedené třídy přesnosti. Dalším již zmíněným faktorem, s nímž model nepočítá, je množství plavenin, které postupují tokem při povodni, ať už se jedná například o ledové kry nebo antropogenní materiál či dřevní hmotu. Tyto plaveniny, pak zejména v prostoru objektů mohou způsobit naprosto převratné změny průtočného profilu (částečné nebo úplné ucpání), které pak mají na průběh hladiny zásadní vliv.

Pokud však odhlédneme od nejistot způsobených nepřesnými hydrologickými daty a budeme vztahovat rozsah záplavového území ke konkrétnímu průtoku (a nikoliv k deklarované četnosti povodně) a budeme postupovat v souladu s Metodikou stanovení SZÚ, tedy výpočet bez plavenin, můžeme konstatovat, že vypovídací schopnost modelu je značně vysoká. Největší ovlivnění hladin nastává v místech objektů, jejichž nesprávné posouzení, či špatně provedený výpočet ve vztahu k zatopení dolní vodou, má na úroveň hladiny zásadní vliv. Poměrně významné je i ovlivnění výpočtu chybně umístěnými dílčími profily v příčném řezu, naopak chybný odhad drsnosti byt' v řádu desítek procent se ve volné trati dramaticky neprojeví.